

AMATERIZAM

RANKA MESARIĆ

RIJEČ SELEKTORICE

PREMIJERE
MEDUNARODNA
SCENA
ONI KOJI
DOLAZE...
AKTUALNOSTI
DRUGA
STRANA
VOX
HISTRIONIS
IZ POVIJESTI
TEORIJA
NOVE KNJIGE
DRAME

Amatersku scenu pratim petnaestak godina. Kroz to sam vrijeme u pet navrata proputovala svim smjerovima guste mreže dinamične i nepredvidljive "frakcije" u kojoj je sadržana polovica sveukupne naše kazališne produkcije. U potrazi za predstavama za FHKA nailazila sam na mnoštvo projekata svih mogućih predznaka, mnogo inovativnog rizika, samosvojnih iskoraka nezamislivih u profesionalnom teatru iz raznoraznih razloga. Jedan od njih je i izbrušena profiliranost grupa, okupljenih oko srodnih poetika, svjetonazora ili artikuliranja silnica određenog lokaliteta. Ta je scena zadivljujuće vitalna i posve nepredvidljiva, neuhodana. Svjetalca kreativnosti pale se svake godine na novim punktovima. Godinama, također, mikrofonom bilježim nepregledno bogatstvo dijalekata u raznovrsnim inačicama koje najljepše izgovaraju, a počesto jedini u našem glumištu i *mogu* autentično izgovoriti upravo glasovi glumaca amatera.

Amaterima me uvijek iznova vraćaju one iste pobude što očito potiču i njih same da se bez ikakva opipljiva profita oko svojih projekata tako uporno trude, da bi ih na kraju odigrali možda samo dva do tri puta. U amaterizmu, jednostavno, ima života. On se pokazuje rijetkim prostorom uvijek dostupne umjetničke, komunikacijske i osobne slobode istodobno. Slobode rizika, ali i neforsiranja rezultata, gdje ima vremena za oslušivanje zvuka vlastitog udaha i izdaha i, kao u aikidu, za provjeru kroz znakove tijela mjere svoje prisutnosti. Svrha aikido vježbe jest vježbanje samo, tempo određuje svatko posebno. Da bi se stiglo do osmoga stupnja, Hachi dana, potrebno je četrdesetak godina "treninga". Rijetki dospiju, smisao je u putovanju. Razvijanje usredotočenosti i istodobno krajnje perceptivne

otvorenosti prema svim vanjskim impulsima bitan je dio vježbi. A to su pak discipline bez kojih nema živog kazališta, kao ni doista kvalitetne komunikacije.

Mirjana Ojdanić, *Kokoške umiru od ljubavi*, režija Svetlana Patafta, Dramski studio "Eho", Zagreb.

Projekt *Šipak kazališta* iz 2000. *Sedma uvertira: brod*, na svoj način govori isto. Mogao bi biti i svojevrsni manifest. Dakle: na daskama scene – jarbol i raskriljeno bijelo jedro. Ulazi troje izvođača u bijelom, jedan od njih s vjedrom vode. Započinje pomno, posvećeno pranje poda, impregniranje tkanina nakupljenim talogom povijesti scene, koja ga se istodobno oslobađa. Izvođači, studenti arhitekture iz Zagreba (Iva Čosić-Dragan, Vedran Jukić i Jurica Jagar) pričvršćuju potom mokre tkanine (u narančasto-crvenoj gami) na bjelinu jedra, izloženog i otvorenog, kao što su to i širom raskriljene ruke u bazičnom stavu aikida, impulsima okolnoga prostora (diskretna glazba bitan je dio dramaturgije ove predstave). Jedro potom omataju oko njegove osi, zajedno s vlažnim tkaninama, te odašilju silnice užadi u gledalište. Pričvršćuju ih za rubna sjedala prvih redova. Kada se smiri vibracija glazbe, užad dobacuju natrag na pozornicu i, ljepotom svrsishodnog pokreta, dugo namataju oko podlaktica. Na kraju sve pospremaju u škrinju te s vjedrom u ruci i škrinjom na ramenu, oslobodivši scenu i svojih tragova, kreću prema izlazu. Djevojka zastaje na prosceniju i publici upućuje jedinu rečenicu ove 15-minutne predstave: “Brod je sada tvoj, načini mu jedra.” Predstava se mogla iščitati i jednostavnije, kao haiku: “Zaustavi se, pogledaj, vidi!” A moglo joj se prepustiti i posve intuitivno. Ona ni na čemu nije inzistirala. Bili smo pozvani na posve osobno putovanje. Na 40. Festivalu hrvatskih kazališnih amatera dodijeljena joj je prva nagrada (žiri: Zoja Odak, Mario Mismar, Matko Raguž).

Zbog predrasuda sadržanih u “krovnom nazivu”, ovaj je projekt vidjelo malo ljudi, nije valoriziran u kazališnim publikacijama, kao ni mnoge druge iznimne predstave. U siromašnu se i tko će ga znati kako sklepanu kuću amaterizma rijetko ulazi. Ona nije komforna, ugrožava navike, mijenja fasade. Sklona je i promjeni identiteta, ne samo imidža, što definitivno komplicira stvar. Ne nudi se reklamom, jer za nju nema novaca. Treba se potruditi pronaći je, jer se pojavljuje na nepredvidljivim mjestima. Ali barem jednom godišnje adresa joj je poznata.

Dalibor Foretić od posljednjih je velikana kritike koji je izlazio na taj propuh i sustavno pratio, iščitavao, pre-

Sergej Mioč, *Jadi mladog tajkuna*, režija Sergej Mioč, Kazališna udruga “Virko”, Šibenik.

poznavao i cijenio značenje amaterske produkcije. Rijetko dragocjen (pokazalo se s vremenom i programatski) pothvat demarginalizacije učinila je i Gordana Vnuk uvrstivši već u prvi Eurokaz 1987. Kuglin projekt *Zeinimuro* Damira Bartola Indoša te je ostala dosljedna i kasnije, prateći Indoša u mnogim godinama svoga festivala. Pozivala je i Lero, Pinklec te Montažstroj, ali i Hvarsko pučko kazalište s *Ribanjem i ribarskim prigrivanjem* (recepција u kontekstu Eurokaza bila je sjajna), Plesni studio iz Siska, Theatre des femmes, Labin art expres... Jednako značajnim iskorakom pokazala se i retrospektiva Daske u ZKM-u. Mimo toga, uglavnom se ustraje na nostalgijačarskom blokiranju znatiželje prisjećanjem na zlatne dane IFSK-a ili SEK-a te na eventualnom praćenju rada nabrojanih skupina potvr-

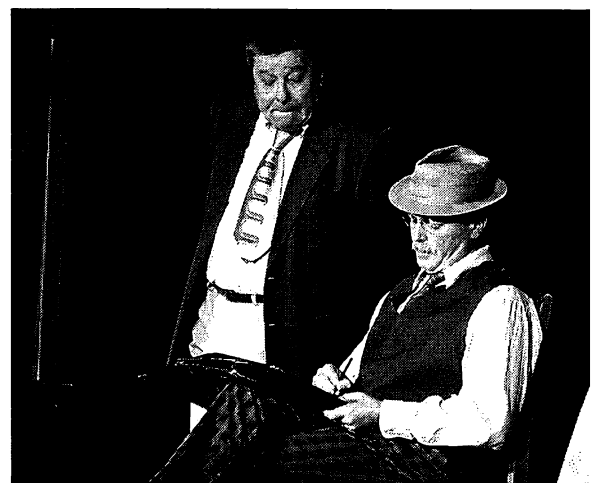
denih u 80-im i ranim 90-im (kojima treba pridružiti i Inat iz Pule), mahom u kreativnom opadanju (uz iznimku D. B. Indoša). Da nije truda ekipa angažiranih oko TEST-a, SKAZ-a i FHKA, koje okupljaju one što upravo sada nude kreativni potencijal, mnogi vitalni punktovi relevantnog autorstva ostali bi posve nezamijećeni, osim u najužem krugu srodnika ili lokalne publike te prigodnih članova žirija. Ostalo se, ako uopće, rekonstruiralo iz dostupne literature ili, preciznije, natuknica. Mnoge dragocjene predstave ostaju tek evidentirane u folderu s nazivom "amateri" koji o umjetničkom dometu njegova sadržaja ne govori apsolutno ništa.

Ovogodišnji šestodnevni 46. FHKA odvijao se u Kas krajem svibnja i predstavio je odabir iz, ponavljam, one *polovice cjelokupne kazališne produkcije* u Hrvatskoj koju stvaraju amateri. Odgledala sam (nakon pre selekcije u određenim regijama) 87 predstava te na FHKA pozvala 13. Definirajući kriterij izbora, odlučila sam izbjeći dvije krajnosti: svakako onu ekstenzivnu, po zastupljenosti (žanrovskoj ili regionalnoj: povremene opcije na tome festivalu), ali i podvođenja pod zajednički nazivnik teme ili određene poetike, što bi bilo besmisleno u toliko vitalnom obilju. Odabrane predstave s najznačajnijim komunikacijskim nabojem s ovim prostorom i vremenom (i pojedinim u nas nedodirnutim temama) u različitim izvedbenim kodovima (neki od njih bili su doista inovativni) bilo je moguće ulančano stilski i tematski kontrapunktirati do kraja festivala te održati vezani dijalog. Raskrtila se i lepeza jezika i dijalekata: specifične inačice kastavske, viške i hvarske čakavice, kajkavskog dijalekta iz Preloga i Generalskog Stola, govor Roma Bajaša iz Međimurja, podrijetlom iz Rumunjske.

Neki tipični apriorizmi i predrasude raspršeni su. Od Roma se, primjerice, očekivao "autentičan" stereotip, nešto iz njihova života, no Bajaška kazališna skupina Paduri u Kastav je došla s predstavom *Nukaout* (u režiji Tonija Marušića) čiji je centralni, ujedno najdulji dio, bio žestoko odigran boks-meč u realnim dimenzijama ringa. Otpao je, s projektom *Stari svadbeni običaji našega kraja* iz Generalskog Stola, i klišeji o nedostupnosti postupaka suvremenih izvedbenih prosedeja u tzv. pučkom teatru, kao i onaj o odgojnom kazalištu kojega bi domete imao limitirati njegov "file" (u kojem se skriva svugdje poželjna posvećenost dugotrajnog istraživanja, poznavanje tehnika te artikuliranje vitalnih te-

ma). Predstave *Cvit u žepiću* Dramskog studija mladih iz Hvara (tekst Tin Kolumbić, režija Dolores Kolumbić) i *Tajni jezik* (tekst kolektiv, režija Goran Golovko) Dramskog studija za mladež Gradskog kazališta mladih pokazale su se iznimno kreativnim transferom vrućih tema sedamnaestogodišnjaka. A sučeljavanje *Testamenta* Vanče Kljakovića u izvedbi Amaterskog kazališta "Ranko Marinković" iz Visa i režiji Lenka Blaževića te predstave *Kokoške umiru od ljubavi* Mirjane Ojdanić, Dramskog studija EHO, SKD-a "Prosvjeta" iz Zagreba, u režiji Svetlane Patafta, posljednje je večeri festivala pokazalo koliko su glumci (a ne samo publika), koji su posve udaljeni generacijski kao i kontekstom u kojem žive, kojim se pune i koji zastupaju radikalno oprečne poetike – receptivni za izvedbe onih drugih. Riječju Vilija Matule iz njegove *Točke*, najdragocjeniji dobitak ovoga festivala upravo je – TO.

Vanča Kljaković, *Testament*, režija Lenko Blažević. Amatersko kazalište "Ranko Marinković", Vis.

PREMIJERE
 MEDUNARODNA
 SCENA
 ONI KOJI
 DOLAZE...
 AKTUALNOSTI
 DRUGA
 STRANA
 VOX
 HISTRIONIS
 IZ POVIJESTI
 TEORIJA
 NOVE KNJIGE
 DRAME

NAGRADE 46. FESTIVALA HRVATSKIH KAZALIŠNIH AMATERA

Nagrada za najbolju predstavu:

Dramski studio "Eho" pri SDK-u Prosvjeta iz Zagreba za predstavu *Kokoške umiru od ljubavi* Mirjane Ojdanić, a u režiji Svetlane Patafta.

Nagrada za najbolju mušku ulogu:

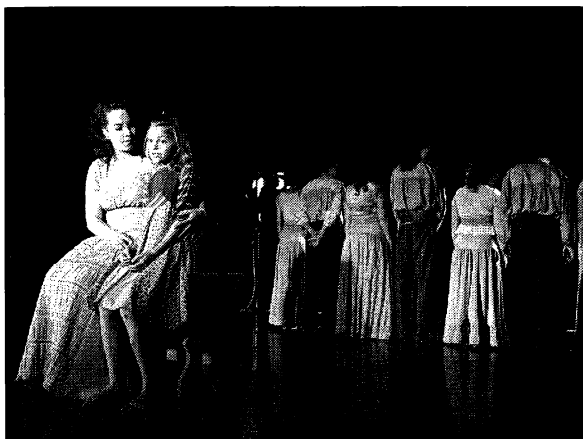
Jakov Bilić za naslovnu ulogu u predstavi *Jadi mladog tajkuna* Sergeja Mioča u autorovoj režiji, a u izvedbi Kazališne udruge "Virko" iz Šibenika.

Nagrada za najbolju žensku ulogu:

Lina Blažević za ulogu Bepine u predstavi *Testament* Vanče Kljakovića u izvedbi Amaterskooga kazališta "Ranko Marinković" iz Visa, a u režiji Lenka Blaževića.

Posebna nagrada za njegovanje kulturne baštine:

KUD "Izvor" iz Generalskog Stola za predstavu *Stari svadbeni običaji našega kraja*.

Tin Kolumbić, *Cvit u žepiću*, režija Dolores Kolumbić,
Dramski studio mladih, Hvar.

Kukci

Snimio: Branko Kukurin

